

УДК 378.04:338.48

DOI <https://doi.org/10.12958/3083-6514-2025-2-72-81>

Дишко Олеся Леонідівна,

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри теорії і методики фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна.
odyshko@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0002-1310-6950>

Денисенко Наталія Григорівна,

докторка педагогічних наук,
деканеса факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна.
ndenysenko@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0001-5730-0221>

Яцик Тетяна Олегівна,

викладачка циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки,
психології та методик
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна.
tyatsyk@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0003-0664-7115>

Іванова Наталія Володимирівна,

докторка філософських наук, доцентка,
деканеса факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна.
nivanova@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0003-0922-2171>

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Упродовж останнього десятиліття в Україні відбуваються глибинні трансформації освітньої системи, спрямовані на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей і потреб. Одним із ключових напрямів цих реформ є розвиток інклюзивного навчання та процес деінституціалізації. В умовах збройної агресії РФ проти України інклюзивність у сфері освіти набула особливої актуальності, що потребує відповідного кадрового забезпечення. У цьому контексті нагальною є підготовка майбутніх фахівців до інклюзивного фізичного виховання, яка передбачає набуття ними знань про соціалізацію, психоемоційний розвиток і фізичну реабілітацію дітей з особливими освітніми потребами. На нашу думку, автори проаналізованих нами чинних освітніх програм не приділяють

належної уваги важливості формування в студентів необхідних професійних компетентностей для ефективної педагогічної взаємодії з такими учнями. Це зумовлює потребу більш глибокого осмислення професійної підготовки фахівців, здатних реалізовувати принципи інклюзивної освіти, зокрема у сфері фізичної культури як важливого складника сучасної педагогіки.

Феномен інклюзії є предметом вивчення багатьох міждисциплінарних досліджень. Інклюзія (англ. «inclusion» – охоплення; франц. «inclusif» – той, хто містить у собі; лат. «include» – охоплюю, вміщую) – процес активного залучення до соціальних взаємин усіх громадян, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, культурних, мовних, національних та інших особливостей (Байда та ін., 2012). Утім насамперед це залучення до активної соціальної діяльності людей з порушеннями здоров'я, що водночас передбачає адаптацію суспільних умов до потреб кожної людини задля забезпечення її повноцінної інтеграції (Єсіна, 2017).

Згідно із Законом України «Про освіту», діти з особливими освітніми потребами мають право на безкоштовне здобуття освіти в усіх державних і комунальних закладах освіти. Як свідчать статистичні дані, у період з 2017 до 2025 роки значно зросла кількість дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти: з 4180 до 40147. Подібна тенденція також спостерігається у сфері дошкільної освіти: у 2017 році функціонувало 578 інклюзивних груп, а у 2023 році – уже 6206 інклюзивних груп, у яких навчаються 11434 дитини з особливими освітніми потребами (Розпорядження про схвалення Національної..., 2024).

Розвиток інклюзивної освіти є одним із важливих елементів розвитку сучасної системи освіти. У зв'язку з цим, як зазначають сучасні дослідники Н. Атишок, О. Головіна, В. Єсіна, А. Колупаєва, І. Кузава й ін., успішна інтеграція дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП) у закладах освіти вимагає наявності підготовлених фахівців, які володіють знаннями, навичками та готовністю для роботи у складних і часто нестандартних умовах. Теоретичні засади підготовки до інклюзивного фізичного виховання розробили такі дослідники, як Я. Демус, О. Плужник, В. Теліус, В. Семененко, Є. Мосьпан, О. Применко, М. Трояновська й ін. Однак їхні положення потребують розвитку й уточнення.

Мета розвідки – дослідити особливості професійної підготовки студентів до фізичного виховання в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Відповідно до парадигми Нової української школи, нині активно створюються інклюзивні класи, де учні з ООП навчаються разом зі звичайними дітьми, зокрема разом займаються на уроках фізичної культури. Як справедливо зазначають В. Теліус і деякі інші дослідники, «створення інклюзивного освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти в умовах Нової української школи є одним із найважливіших завдань для нашої держави. Наразі українська система освіти стикається з важливими викликами, зокрема у сфері інклюзивної освіти в контексті фізичної культури» (Теліус та ін., 2024).

В інклюзивних класах під час навчально-виховного процесу, на уроках фізичної культури також, увага принципово звертається на розвиток сильних якостей, здібностей і талантів дітей, а не на їхніх проблемах, недоліках і вадах. На слушну думку М. Трояновської, взаємодія з іншими дітьми на основі цього принципу «сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з ООП» (Трояновська, 2018).

Утім упровадження інклюзивної освіти в Україні стикається з низкою системних проблем. Зосібна, О. Панасюк та Н. Бокій визначили такі недоліки: 1. Недостатня підготовка педагогів. Професійна компетентність педагогічних працівників є критичним чинником успішного впровадження інклюзивного навчання. Однак чимало досліджень свідчать, що значна частина вчителів не має належних знань і навичок для роботи з дітьми з ООП. Відсутність спеціалізованої підготовки сповільнює, а подеколи унеможлиблює процес адаптації навчальних матеріалів, використання диференційованих методів викладання й забезпечення психологічної підтримки

учнів. 2. Недостатнє фінансування й ресурсне забезпечення. Багато навчальних закладів не мають необхідного технічного обладнання, адаптованих навчальних матеріалів і спеціальних засобів для підтримки дітей з різними видами порушень. Особливо це стосується сільських шкіл, де рівень фінансування значно нижчий, ніж у міських освітніх установах. 3. Соціальні та психологічні бар'єри. Інклюзивне навчання передбачає не лише зміну освітніх підходів, а й трансформацію суспільного ставлення до дітей з особливими потребами. Однак нерідко такі діти стикаються з нерозумінням і навіть дискримінацією з боку однолітків і їхніх батьків. Недостатня інформаційна підтримка й відсутність просвітницької роботи щодо важливості інклюзії створюють додаткові труднощі в соціальній адаптації учнів. 4. Відсутність ефективної системи оцінювання результатів інклюзії. У багатьох країнах існують чіткі критерії оцінювання ефективності інклюзивної освіти, які базуються на аналізі академічних і соціальних досягнень учнів, адаптації освітнього середовища й рівня підготовки педагогічних кадрів. В Україні поки що відсутня єдина система моніторингу, що ускладнює виявлення проблемних аспектів і розроблення стратегій їх подолання (Панасюк, Бокій, 2025).

Ми погоджуємося з думкою Н. Ашиток, що серед проблем, які потрібно й можна успішно вирішувати, є недостатня підготовка ЗВО до формування спеціалістів для інклюзивної освіти (Ашиток, 2014). Водночас додамо, що освітній процес у ЗВО має бути організований так, щоб студенти засвоювали інтерактивні та спеціалізовані методики навчання школярів, розвивали найбільш цінні для особистості й професійно важливі якості, компетентності й навички, необхідні для ефективної роботи в інклюзивному середовищі шкіл. Це передовсім отримання знань про інклюзивну освіту, оволодіння відповідними педагогічними вміннями й навичками для реалізації інклюзивного навчання.

Так, І. Кузава переконана, що зміст освітнього процесу в університетах повинен якомога точніше відтворювати реальні умови й використовувати методи моделювання (Кузава, 2015). Ми погоджуємося із цією думкою та вважаємо, що навчання майбутніх учителів має бути професійно орієнтованим, фокусуватися на їхній майбутній професійній діяльності й підготовці до виконання професійних обов'язків. Зауважимо, що детальний аналіз чинних освітніх програм і контент-аналіз матеріалу освітніх компонентів демонструє, що процес підготовки студентів до роботи в інклюзивних умовах обмежується вивченням ОК «Основи інклюзивної педагогіки». Очевидно, це має свої негативні наслідки.

Зокрема, О. Плужник наголошує, що більшість учителів не має відповідної психолого-педагогічної підготовки; це проявляється в незнанні методик інклюзивного навчання й необізнаності в потребах і проблемах дітей з інвалідністю, водночас відсутня мотивація до роботи із цією категорією дітей. Здебільшого вчитель не готовий працювати з дітьми з ОПП, не здатний усвідомити, що в такої дитини є сильні сторони, що, акцентуючи увагу на них, можна розробити індивідуальну програму оптимального розвитку й у співпраці з іншими фахівцями забезпечити її повноцінну соціальну активність. При цьому важливо пам'ятати, що невідповідність форм і методів педагогічного впливу на таких дітей може створити передумови для формування в них негативного ставлення до навчання та суспільства загалом (Плужник, 2017).

Значною проблемою є психологічна й особистісна готовність до роботи з дітьми з ООП. Запорукою успішного навчання дитини з ОПП є здатність учителя емоційно, психологічно та професійно забезпечувати комфортне, заохочувальне й адаптоване освітнє середовище для учнів з різними формами фізичних, інтелектуальних або сенсорних порушень. Така здатність передбачає набуття й розвиток спеціальних психологічних навичок, особистісних якостей, а також опанування підходів, які допомагають створити інклюзивне середовище для кожної дитини (Демус, 2025).

Важливим у роботі вчителя в інклюзивних групах є проєктування й реалізація таких індивідуальних програм розвитку, у яких взято до уваги діагноз дитини, рівень її розумового,

психологічного та фізичного розвитку. У цьому полягає головна особливість роботи педагога в умовах інклюзії – здатність створити умови й забезпечити всебічний розвиток усіх дітей у класі. При цьому вчитель має вміти формувати й варіювати завдання програми в межах групи, адекватно оцінювати результати її засвоєння, зважаючи на можливості кожної окремої дитини, мотивувати дітей, запобігати стресу. Загалом учитель має вміти сформувати інклюзивне освітнє середовище, звертаючись до активних методів навчання (зокрема діалогу, дискусії), запроваджувати різні способи поетапного засвоєння нового матеріалу, допомагаючи дітям зрозуміти, що вони відповідальні за виконання завдань, пропонуючи спільну діяльність, яка сприяє згуртуванню колективу (Мірошніченко, 2025).

Науковці підкреслюють, що в усіх варіантах інклюзії на перший план часто виходить процес фізичного виховання, оскільки заняття фізичною культурою є найбільш ефективним засобом фізичної, соціальної та психологічної адаптації дітей з ООП (Теліус та ін., 2024). Причому важливим фактором успішної інклюзивної освіти у фізичній культурі є підтримка вчителів, які мають необхідні знання та навички для роботи з різними дітьми, розробляють і використовують адаптивні методики й засоби, які сприяють максимальному залученню всіх учнів до спільних занять фізичними вправами.

Засвоєння спеціалізованих методик викладання фізичної культури для дітей з інвалідністю – це копітка праця з підготовки вчителя, що передбачає теоретичне вивчення та практичне застосування на основі власного досвіду спеціальних підходів і методів навчання для учнів з різними фізичними, психологічними й інтелектуальними порушеннями. Метою такого навчання є створення умов для фізичної активності всіх учнів на рівні, що відповідає їхнім можливостям (Демус, 2025).

В умовах воєнного стану фізична культура набуває першорядного значення, зокрема вона є важливим елементом усебічної підготовки дітей з ООП засобами оздоровчої рухової активності. Фізична культура необхідна для формування й розвитку в них здібностей до самоосвіти, командної роботи, здорового способу життя, самовдосконалення тощо.

Зауважимо, що наукові пошуки доводять, що набуття ключових компетентностей залежить від системного та діяльнісного підходів, зокрема проведення навчальної, тренувальної, контрольної, змішаної, творчої, рухової діяльності на уроках фізичної культури (Про фізичну культуру..., 2024, ст. 4; Язловецька, 2022). На наш погляд, такі підходи найбільш ефективно впливатимуть на результати навчання дітей з ООП.

В умовах активного розвитку інклюзивної освіти надзвичайно важливо забезпечити якісну підготовку майбутніх учителів до організації фізичної активності з дітьми з ООП. Сучасний учитель фізкультури (чи тренер) має створити для дітей безпечне освітнє середовище, у якому вони відчували б підтримку та яке мотивувало б їх до навчання, середовище, у якому кожна дитина, незалежно від її фізичних чи психічних особливостей, могла б розвиватися фізично, зміцнювати здоров'я та формувати позитивне ставлення до фізичної культури. Така підготовка потребує не тільки фахових знань, а й високого рівня емпатії, педагогічної майстерності й готовності до запровадження й адаптації методик відповідно до індивідуальних потреб учнів.

Отже, ми вважаємо, що професійна підготовка студентів до інклюзивного фізичного виховання – це цілісна система поетапного формування теоретико-методологічних і практичних фахових (професійних) та особистісних компетентностей, спрямована на забезпечення ефективної педагогічної взаємодії з дітьми з ООП. Ця підготовка передбачає глибокі теоретичні знання методології інклюзії й адаптивних методик викладання фізичної культури, практичну підготовку в умовах реального освітнього середовища, а також розвиток гуманістичного світогляду й готовності до міждисциплінарної співпраці.

У зв'язку з цим визначення особливостей підготовки майбутніх педагогів до інклюзивного фізичного виховання потребує спеціального аналізу. Ми провели відповідне дослідження

серед студентів, що навчаються на різних освітніх програмах у КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, за допомогою онлайн-опитування на базі програмного забезпечення Google Forms. Загалом результати виявилися відносно позитивними.

Анкетування студентів старших курсів за спеціальностями 014.11 «Середня освіта (Фізична культура)» (42 особи), 013 «Початкова освіта» (48 респондентів), 012 «Дошкільна освіта» (39 студентів) щодо рівня готовності до роботи з фізичної культури в умовах інклюзивного освітнього середовища засвідчило, що найвищий рівень обізнаності з поняттям «інклюзивне фізичне виховання» продемонстрували студенти спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)», з яких 47,6% (20 осіб) добре орієнтуються, 52,4% – частково, немає опитаних, які не знайомі із цим поняттям. У групі студентів початкової освіти лише 25,0% (12 осіб) виявили повне розуміння поняття, ще 75,0% відповіли, що знайомі частково, також не було відповідей, що не знайомі із цим поняттям. Аналогічна картина спостерігається й серед студентів спеціальності «Дошкільна освіта», де високий рівень обізнаності становить 23,1% респондентів, а 76,9% – частково знайомі. Отже, фахівці фізкультурного профілю демонструють вищий рівень підготовки до інклюзивного викладання, ніж студенти педагогічних спеціальностей початкового та дошкільного напрямів.

Аналіз результатів анкетування щодо досвіду взаємодії студентів з дітьми з ООП свідчить про загальну недостатність практичної підготовки майбутніх педагогів у сфері інклюзивної освіти. Найбільший відсоток студентів, які вже мали безпосередній досвід такої взаємодії, зафіксовано серед представників спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)» – 33,3% (14 осіб), тоді як про частковий досвід заявили 40,5% (17 осіб), а 26,2% не мали його зовсім. Студенти початкової освіти та дошкільної освіти демонструють подібні результати: у першій групі 22,9% опитаних мали повний досвід, 35,4% – частковий, 41,7% – не мали; у другій – 23%, 35,9% і 41,1% відповідно. Ці дані свідчать, що фізкультурний профіль має дещо вищу практичну обізнаність, хоча в студентів усіх трьох спеціальностей очевидною є потреба в цілеспрямованому розширенні практичного досвіду з інклюзивної роботи.

Аналіз анкетування студентів трьох спеціальностей продемонстрував високу необхідність у додатковій підготовці до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. Зокрема, найбільший відсоток щодо цієї потреби показали студенти спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)» – 66,7% (28 осіб), що свідчить про усвідомлення ними складності інклюзивного фізичного виховання. Студенти з початкової освіти та дошкільної освіти виявили подібний рівень запиту – 62,5% (30 осіб) і 61,5% (24 особи) відповідно. Незважаючи на це, приблизно п'ята частина опитаних у кожній групі не відчуває такої потреби або вагається з відповіддю. Це підкреслює актуальність системного запровадження практико-орієнтованих курсів із інклюзії в підготовці майбутніх педагогів.

Результати анкетування свідчать про наявність спільних труднощів у підготовці студентів різних освітніх спеціальностей до роботи в інклюзивному фізичному вихованні, серед яких домінують проблеми методичного, технічного та психологічного характеру. Найвищий рівень занепокоєння щодо відсутності адаптованих методик зафіксовано в студентів спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)» – 64,3%, що є показником критичної потреби у фахових інструментах організації уроків. Цей же чинник виявився найбільш актуальним для студентів початкової освіти (58,3%) і дошкільної освіти, де проблема пов'язана із браком методичних посібників (43,6%). Психологічна неготовність до роботи з дітьми з ООП є другою за частотою проблемою для респондентів усіх спеціальностей: 52,4% – у фізичній культурі, 37,5% – у початковій освіті та 51,3% – у дошкільній. Водночас високим є відсоток студентів, які вказали на відсутність спеціального обладнання, – 47,6% і 41,7% у перших двох групах відповідно, що вказує на недостатність матеріального забезпечення підготовки до інклюзивного навчання.

На запитання про доцільність унесення змін в освітньо-професійні програми з метою покращення підготовки майбутніх учителів до роботи в інклюзивному середовищі понад 78% опитаних (101 особа) відповіли позитивно. Студенти вважають за необхідне додати практичні модулі, тренінги, спецкурси з інклюзивного фізичного виховання.

Вітчизняні дослідники загалом визначилися з пропозиціями щодо професійної підготовки фахівців до роботи в інклюзивному середовищі. Зосібна, Р. Новгородський пропонує таке: 1. Розширення практичної підготовки: запровадження обов'язкових стажувань і практичних занять у школах з упровадженою інклюзивною освітою, що дасть студентам змогу набутися реального досвіду роботи з дітьми з ООП. 2. Запровадження нових освітніх компонентів в освітні програми підготовки студентів середньої освіти або оновлення змісту наявних програм освітніх компонентів шляхом інтеграції тем, пов'язаних із сучасними методиками роботи в інклюзивному середовищі. 3. Підвищення кваліфікації викладачів: організація тренінгів, майстер-класів і стажувань для викладачів вищої школи, які мають підготувати студентів до інклюзивної роботи. 4. Співпраця з міжнародними організаціями: стажування, написання проєктів щодо проблем інклюзивної освіти, обмін досвідом через різні форми навчання (бінарні лекції, гостьові лекції тощо), залучення міжнародного досвіду, адаптація успішних практик до українського контексту (Новгородський, 2024).

На нашу думку, найбільш ефективним буде впровадження системного підходу до формування інклюзивної компетентності майбутніх учителів, що поєднує теоретичне навчання, практичну підготовку й особистісно-ціннісний розвиток. Зокрема, доцільним є інтегрування адаптивної фізичної культури в освітні програми, організація міждисциплінарних тренінгів за участю фахівців з інклюзивної освіти, розроблення модулів з індивідуалізації фізичних навантажень, а також створення умов для проходження педагогічної практики в групах з інклюзивними дітьми. Реалізація такого підходу сприятиме підвищенню професійної готовності студентів, а вже їхнє вміння реалізовувати інклюзивні принципи на практиці – індивідуальному розвитку кожної дитини та налагодженню колективних взаємин.

Таким чином, якісна підготовка майбутніх фахівців до інклюзивного фізичного виховання є однією з ключових умов успішної реалізації цінностей Нової української школи й забезпечення рівного доступу до освіти на всіх її етапах для дітей з ООП. Виявлені труднощі свідчать про необхідність перегляду освітніх програм, посилення практичного компонента підготовки, упровадження адаптивних методик, формування психологічної готовності педагогів до роботи в інклюзивному середовищі. Системний підхід до формування інклюзивної компетентності студентів дасть змогу підвищити ефективність фізичного виховання в середній школі, сприятиме створенню безпечного, доступного й підтримувального освітнього простору для всіх учнів, незалежно від їхніх можливостей.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі передбачають поглиблене вивчення ефективних педагогічних стратегій та інноваційних методик інклюзивного фізичного виховання, адаптованих до умов сучасної української освіти.

Список використаної літератури

1. Атишок Н. В. До проблеми впровадження інклюзивного навчання в освітній системі України. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2014. Вип. 27. С. 8–13.
2. Байда Л., Красюкова-Енс О., Буров С., Азін В., Грибальський Я., Найда Ю. Інвалідність та суспільство: серія навчальних матеріалів українсько-канадського проєкту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні». Київ, 2012. 216 с.

3. Головіна О. Професійна підтримка вчителів в інклюзії: європейський досвід. *Сайт НУШ*. 10.01.2020. URL: <https://nus.org.ua/articles/profesijna-pidtrymka-vchyteliv-v-inklyuziyi-yevropejskij-dosvid/> (дата звернення: 21.03.2025).
4. Демус Я. В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти : дис. ... д-ра філософії 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка». Полтава, 2025. 291 с.
5. Єсіна В. Інклюзивна освіта як механізм соціалізації дітей з особливими потребами. *Нова парадигма*. 2017. Вип. 133. С. 111–122.
6. Колупаєва А. А., Тараченко О. М. Інклюзивна освіта від основ до практики : монографія. Київ, 2016. 152 с.
7. Кузава І. В. Інклюзивна освіта в контексті реалій сьогодення. *Практика управління закладом освіти*. 2015. № 4. С. 52–56.
8. Мірошніченко О. А. Психолого-педагогічна підготовка здобувачів вищої освіти до роботи з учнями з особливими освітніми потребами. *Актуальні питання розвитку особистості: сучасність, інновації, перспективи : матеріали III Міжнар. науково-практ. конф. (м. Житомир, 3 квітня 2025 р.)*. Житомир, 2025. С. 446–449.
9. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Л. Гриневич та ін. Київ : МОН України, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/pova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 19.03.2025).
10. Новгородський Р. Стан професійної підготовки фахівців до роботи в умовах інклюзивного середовища. *Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21 листопада 2024 р.)*. Суми, 2024. С. 348–352.
11. Панасюк О., Бокій Н. Сучасні виклики та перспективи впровадження інклюзивної освіти в Україні. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA» (Bern, Switzerland, February 28, 2025)*. Bern, 2025. Р. 220–223. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/2493> (дата звернення: 15.03.2025).
12. Плужник О. Проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзивної освіти. *Теоретична і дидактична філологія*. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 24. С. 147–155.
13. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 01.01.2024 № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 25.03.2025).
14. Розпорядження про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024–2026 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 26.03.2025).
15. Теліус В. В., Семененко В. П., Мосьпан Є. І., Применко О. М. Інклюзивна освіта у фізичній культурі в умовах Нової української школи. *Olympicus*. 2024. № 2. С. 192–198. DOI: <https://doi.org/10.24195/olympicus/2024-2.24>
16. Трояновська М. М. Теоретичні аспекти проведення занять ФК з учнями з ООП. *Сучасні проблеми здоров'я та здорового способу життя у педагогічній освіті*. 2018. Вип. 154. Т. 2. С. 166–169.
17. Язловецька О. В. Компетентнісний підхід як основа реформування освітнього процесу. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»*. 2022. № 206. С. 247–253. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-206-247-253>

References

1. Atyshok, N. V. (2014). Do problemy vprovadzhennia inkliuzyvnoho navchannia v osvitnii systemi Ukrainy [On the problem of implementing inclusive education in the educational system of Ukraine]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova* – 27, 8–13 [in Ukrainian].
2. Baida, L., Krasiukova-Ens, O., Burov, S., Azin, V., Hrybalskyi, Ya., & Naida, Yu. (2012). Invalidnist ta suspilstvo: seriia navchalnykh materialiv ukrainsko-kanadskoho proektu «Inklyuzyvna osvita dlia ditei z osoblyvymy potrebamy v Ukraini» [Disability and Society: a series of educational materials from the Ukrainian-Canadian project «Inclusive Education for Children with Special Needs in Ukraine»]. Kyiv [in Ukrainian].
3. Holovina, O. (2020). Profesiina pidtrymka vchyteliv v inkliuzii: yevropeyskyi dosvid [Professional support for teachers in inclusion: European experience]. *Sait NUSh*. Retrieved from <https://nus.org.ua/articles/profesijna-pidtrymka-vchyteliv-v-inklyuziyi-yevropejskyj-dosvid/> [in Ukrainian].
4. Demus, Ya. V. (2025). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do inkliuzyvnoho navchannia v zakladakh zahalnoi serednoi osvity [Preparation of future physical education teachers for inclusive education in secondary education institutions]. *Doctor's thesis*. Poltava [in Ukrainian].
5. Iesina, V. (2017). Inkliuzyvna osvita yak mekhanizm sotsializatsii ditei z osoblyvymy potrebamy [Inclusive education as a mechanism for the socialization of children with special needs]. *Nova paradyhma – A new paradigm*, 133, 111–122 [in Ukrainian].
6. Kolupayeva, A. A., & Tarachenko, O. M. (2016). Inkliuzyvna osvita vid osnov do praktyky [Inclusive education from basics to practice]. Kyiv [in Ukrainian].
7. Kuzava, I. V. (2015). Inkliuzyvna osvita v konteksti realii sohodennia [Inclusive education in the context of today's realities]. *Praktyka upravlinnia zakladom osvity – The practice of managing an educational institution*, 4, 52–56 [in Ukrainian].
8. Miroshnychenko, O. A. (2025). Psykholoho-pedahohichna pidhotovka здобувачив вищої освіти до роботи з учнями з особливими освітніми потребамі [Psychological and pedagogical preparation of higher education applicants for work with students with special educational needs]. *Aktualni pytannia rozvytku osobystosti: suchasnist, innovatsii, perspektyvy – Topical issues of personal development: modernity, innovations, prospects*. (pp. 446–449). Zhytomyr [in Ukrainian].
9. Hrynevych, L. et al. (Eds.). (2016). Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian school. Conceptual framework for secondary school reform]. Kyiv: MON Ukrainy. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].
10. Novhorodskyi, R. (2024). Stan profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv do roboty v umovakh inkliuzyvnoho seredovyshcha [The state of professional training of specialists for work in an inclusive environment]. *Korektsiino-reabilitatsiina diialnist: stratehii rozvytku u natsionalnomu ta svitovomu vymiri – Correctional and rehabilitation activities: development strategies in the national and global dimension*. (pp. 348–352). Sumy [in Ukrainian].
11. Panasiuk, O., & Bokii, N. (2025). Suchasni vyklyky ta perspektyvy vprovadzhennia inkliuzyvnoi osvity v Ukraini [Modern challenges and prospects for the implementation of inclusive education in Ukraine]. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»*. (pp. 220–223). Bern. Retrieved from <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/2493> [in Ukrainian].
12. Pluzhnyk, O. (2017). Problemy pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do roboty v umovakh inkliuzyvnoi osvity [Problems of training future primary school teachers for work

in inclusive education]. *Teoretychna i dydaktychna filolohiia – Theoretical and didactic philology*, 24, 147–155. Pereiaslav-Khmelnytskyi [in Ukrainian].

13. Pro fizychnu kulturu i sport: Zakon Ukrainy vid 01.01.2024 № 3808-XII [On physical culture and sports: Law of Ukraine of 01.01.2024 No. 3808-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> [in Ukrainian].

14. Rozporiadzhennia pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii rozvytku inkluzyvnoho navchannia na period do 2029 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii na 2024–2026 roky [Order on approval of the National Strategy for the Development of Inclusive Education for the period up to 2029 and approval of the operational plan of measures for its implementation for 2024–2026]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

15. Telius, V. V., Semenenko, V. P., Mospan, Ye. I., & Prymenko, O. M. (2024). Inkluzyvna osvita u fizychnii kulturi v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly [Inclusive education in physical culture in the conditions of the New Ukrainian school]. *Olympicus*, 2, 192–198. DOI: <https://doi.org/10.24195/olympicus/2024-2.24> [in Ukrainian].

16. Troianovska, M. M. (2018). Teoretychni aspekty provedennia zaniat FK z uchniamy z OOP [Theoretical aspects of conducting physical education classes with students with special educational needs]. *Suchasni problemy zdorovia ta zdorovoho sposobu zhyttia u pedahohichnii osviti – Modern problems of health and healthy lifestyle in teacher education*, 154(2), 166–169 [in Ukrainian].

17. Iazlovetska, O. V. (2022). Kompetentnisnyi pidkhid yak osnova reformuvannia osvitnoho protsesu [Competency-based approach as a basis for reforming the educational process]. *Naukovi zapysky. Seriiia «Pedahohichni nauky» – Scientific notes. Series «Pedagogical Sciences»*, 206, 247–253. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-206-247-253> [in Ukrainian].

Дишко О. Л., Денисенко Н. Г., Яцик Т. О., Іванова Н. В. Професійна підготовка студентів до фізичного виховання в умовах інклюзивного освітнього середовища

У статті висвітлено актуальні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища в контексті реалізації концепції Нової української школи. Підкреслюється, що фізичне виховання є важливим інструментом соціальної, фізичної та психологічної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами (ООП), а отже, вимагає від педагогів спеціальних знань, умінь і готовності до адаптації освітнього процесу. Проведено аналіз теоретичних джерел, нормативної бази й сучасних досліджень у галузі інклюзивної освіти. Викладено результати анкетування студентів різних педагогічних спеціальностей КЗВО «Луцький педагогічний коледж» щодо рівня їхньої готовності до інклюзивного фізичного виховання. Виокремлено ключові проблеми, серед яких – недостатній рівень методичної підготовки, психологічна неготовність до роботи з дітьми з ООП, обмеженість практичного досвіду, брак спеціального обладнання. Запропоновано шляхи вдосконалення підготовки студентів, зокрема інтеграцію адаптивної фізичної культури в зміст освітніх програм, проведення міждисциплінарних тренінгів, проходження практики в інклюзивних закладах освіти й підвищення кваліфікації викладачів ЗВО. Зроблено висновок про необхідність упровадження системного підходу до формування інклюзивної компетентності студентів. Окреслено перспективи подальших досліджень, спрямованих на розроблення ефективних моделей професійної підготовки педагогів до інклюзивного фізичного виховання.

Ключові слова: інклюзивне освітнє середовище, фізичне виховання, професійна підготовка, студенти, особливі освітні потреби.

Dyshko O., Denysenko N., Yatsyk T., Ivanova N. Professional training of students for physical education in an inclusive educational environment

The article addresses current issues related to the professional training of future specialists to work in an inclusive educational environment within the framework of the New Ukrainian School concept. It is emphasized that physical education serves as an essential tool for the social, physical, and psychological integration of children with special educational needs (SEN), and thus requires teachers to possess specific knowledge, skills, and readiness to adapt the educational process accordingly. The authors analyze theoretical sources, the regulatory framework, and recent research in the field of inclusive education. The article presents the results of a survey conducted among students of various pedagogical specializations at Lutsk Pedagogical College, assessing their level of preparedness for inclusive physical education. The study identifies key challenges, such as insufficient methodological training, psychological unpreparedness to work with SEN children, limited practical experience, and a lack of specialized equipment. The article proposes ways to improve students' training, including the integration of adaptive physical education into curricula, the organization of interdisciplinary training sessions, practical placements in inclusive educational institutions, and professional development for university instructors. The authors conclude that a systemic approach to developing students' inclusive competence is essential. Prospects for future research are outlined, focusing on the development of effective models for the professional training of educators in inclusive physical education.

Key words: inclusive educational environment, physical education, professional training, students, special educational needs.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 21.05.2025 р.
Прийнято до друку 20.06.2025 р.